

Agnieszka Zielińska*

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

PROWADZENIE PRAC BADAWCZO-ROZWOJOWYCH JAKO WSKAŹNIK INNOWACYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

STRESZCZENIE

W artykule opisano w kilku aspektach realizowanie przez przedsiębiorstwa prac badawczo-rozwojowych. W pierwszej kolejności odwołano się do aktów prawnych, które definiują prace badawczo-rozwojowe, określają ich rodzaje oraz zakres. Następnie odniesiono się do pojęcia Centrum Badawczo-Rozwojowego, ponieważ w podejściu biznesowym jest ono stosowane częściej i szerzej niż w ujęciu formalno-prawnym. Część analiz poświęcono aktualnej dystrybucji środków finansowych Unii Europejskiej przeznaczanych na tworzenie i rozbudowę infrastruktury Centrum Badawczo-Rozwojowym. Zaakcentowano jednocześnie duży wpływ tych środków na obecną sytuację, co bardzo dobrze odzwierciedlają dane statystyczne. Ostatnia część artykułu wskazuje na przyczyny i skutki podejmowania decyzji o realizacji prac badawczo-rozwojowych oraz ich wpływ na sposób funkcjonowania przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: Centrum Badawczo-Rozwojowe, prace badawczo-rozwojowe, środki Unii Europejskiej, finanse przedsiębiorstwa

* Adres e-mail: azielinska@ath.bielsko.pl

Wprowadzenie

Innowacyjność przedsiębiorstw określana jest nie tylko jako zmiana technologiczna, ale także modyfikacja o charakterze marketingowym i organizacyjnym. Warunkiem innowacyjności jest podjęcie działań nowych, które są niezbędne do osiągnięcia sukcesów, o czym pisze Elżbieta Wojnicka-Sycz w artykule *Działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna przedsiębiorstw jako czynnik sukcesu na rynkach zagranicznych* (Wojnicka-Sycz, 2016, s. 471). Istotną zmianą dotyczącą właściwie wszystkich wymienionych aspektów jest coraz popularniejsze prowadzenie przez przedsiębiorstwa działań badawczo-rozwojowych.

Na przestrzeni ostatnich lat nastąpiło dynamiczne zwiększenie się liczby przedsiębiorstw prowadzących tego typu prace. Ryszarda Bolonek w artykule *Rozwój gospodarczy Polski w kontekście zmian instytucjonalnych sektora badawczo-rozwojowego* opisuje rozwój prywatnego sektora B+R, wskazując na bariery współpracy między przedsiębiorstwami a centrami transferu technologii zajmującymi się samym transferem, a nie wdrożeniami (Bolonek, 2016, s. 269). W konsekwencji, część przedsiębiorstw tworzy własne działy lub laboratoria B+R, na co niewątpliwie również środki finansowe pochodzące z funduszy Unii Europejskiej, a rezultaty widoczne są w obszarze finansowym, organizacyjnym i wizerunkowym firm.

1. Prace badawczo-rozwojowe w ujęciu teoretycznym

W celu zdefiniowania prac badawczo-rozwojowych należy odnieść się do aktów prawnych, takich jak m.in. Ustawa o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej z dnia 30 maja 2008 roku, Ustawa o zasadach finansowania nauki z dnia 30 kwietnia 2010 roku czy też Ustawa z dnia 25 września 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności.

Przez pojęcie działalności badawczo-rozwojowej rozumie się „działalność twórczą obejmującą badania naukowe lub prace rozwojowe, podejmowaną w sposób systematyczny w celu zwiększenia zasobów wiedzy oraz wykorzystania zasobów wiedzy do tworzenia nowych zastosowań” (Ustawa, 2015, art. 1, pkt 1, podpunkt 38). W świetle powyższego, możliwe jest prowadzenie samej działalności naukowej, jak i również jedynie działalności rozwojowej.

Zgodnie z ustawą o zasadach finansowania nauki rozróżnia się trzy rodzaje badań naukowych: badania podstawowe, badania stosowane i badania przemysłowe. Jako badania podstawowe określa się „oryginalne prace badawcze eksperymentalne lub teoretyczne podejmowane przede wszystkim w celu zdobywania nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne”. Badania stosowane to „prace badawcze podejmowane w celu zdobycia nowej wiedzy, zorientowane przede wszystkim na zastosowanie w praktyce”. Natomiast badania przemysłowe definiowane są jako „badania mające na celu zdobycie nowej wiedzy oraz umiejętności w celu opracowania nowych produktów, procesów i usług lub wprowadzania znaczących ulepszeń do istniejących produktów, procesów i usług” (Ustawa, 2015, art. 1, pkt 1, podpunkt 39).

Po analizie definicji można wywnioskować, iż są one dość szerokie, nie zawężają zakresu pod kątem podmiotu, efektów, branży czy sektora działalności. Równie obszerna jest definicja prac rozwojowych, określanych jako „nabywanie, łączenie, kształtowanie i wykorzystywanie dostępnej aktualnie wiedzy i umiejętności z dziedziny nauki, technologii i działalności gospodarczej oraz innej wiedzy i umiejętności do planowania produkcji oraz tworzenia i projektowania nowych, zmienionych lub ulepszonych produktów, procesów i usług (...)” (Ustawa, 2015, art. 1, pkt 1, podpunkt 40). Powyższa definicja również szeroko określa prace rozwojowe. Dokonując analizy można byłoby zaryzykować stwierdzenie, iż właściwie każda forma prowadzenia działalności w świetle ustawy może być potraktowana jako działalność rozwojowa. Właśnie kwestia definicji jest jedną z przyczyn lęku przedsiębiorców przed zakwalifikowaniem swojej działalności do prac badawczo-rozwojowych, co przecież niesłoby dla nich korzyści finansowe w postaci możliwości zmniejszenia podatków. Stąd nie dziwi coraz większa liczba wniosków o wydanie indywidualnych interpretacji Izb i Urzędów Skarbowych.

2. Centrum badawczo-rozwojowe w ujęciu teoretycznym i kryteria dostępu

Zgodnie z Ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. z 2016 r., poz. 371), przyznanie statusu centrum badawczo-rozwojowego jest, obok udzielenia kredytu technologicznego lub premii technologicznej, drugą formą wspierania działalności innowacyjnej. Ustawa powyż-

sza obowiązuje od roku 2008, więc liczba czterdziestu czterech podmiotów ze statusem CBR jest relatywnie mała.

Warto zwrócić uwagę, iż pojęcie „centrum badawczo-rozwojowe” może być używane w kontekście węższym (formalno-prawnym) lub szerszym (marketingowym i organizacyjnym). Przyczyna tak małej liczby zarejestrowanych centrów badawczo-rozwojowych to w pierwszej kolejności aspekty formalne. Przedsiębiorca ubiegający się o status CBR może go uzyskać, jeśli:

- uzyskał przychody netto za poprzedni rok obrotowy w wysokości 5 010 600,00 zł,
- co najmniej 20% przychodów netto pochodzi ze sprzedaży usług B+R,
- nie zalega ze zapłatą podatków oraz składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne (Biuletyn Informacji Publicznej. Ministerstwo Rozwoju).

Kryterium drugie i trzecie jest dość łatwe do spełnienia. Natomiast kryterium pierwsze stanowi dużą barierę, szczególnie dla mniejszych przedsiębiorstw.

Pomimo możliwości zwolnień z kilku podatków, korzyści finansowe na chwilę obecną są relatywnie niewielkie, a sam proces przekształcania firmy czy wydzielenia w jej strukturze CBR budzi u przedsiębiorców niepewność i konieczność ponoszenia kosztów tej zmiany.

Na przekształcenie firmy na CBR decydują się obecnie duże przedsiębiorstwa, co potwierdza analiza listy udostępnionej przez Ministerstwo Rozwoju. Natomiast wiele przedsiębiorstw tworzy laboratoria rozwojowe bez występowania o formalny status. Wówczas taki dział zostaje wyodrębniony w strukturze organizacyjnej firmy i zajmuje się prowadzeniem prac B+R na rzecz pozyskania innowacji produktowej, procesowej czy organizacyjnej. Niektóre przedsiębiorstwa prowadzą wprawdzie prace badawczo-rozwojowe, lecz bez wydzielenia takiej komórki w strukturze. Wynika to z faktu, że przedsiębiorcy czasami rzeczywiście prowadzą tego rodzaju prace, ale nie mają tego świadomości. Jednakże dzięki działaniom państwa, centra badawczo-rozwojowe są coraz popularniejsze. Rola państwa w kreowaniu warunków do tworzenia i rozwoju innowacyjności jest bardzo duża, o czym piszą np. Ryszard Borowiecki i Tomasz Kusio w artykule *Determinanty rozwoju innowacyjności sektora MSP* (Borowiecki, 2016, s. 18–19). Uważa się, iż rząd powinien być nie „regulatorem rynku”, ale podmiotem przyjaznym wobec działań proinnowacyjnych.

3. Wpływ środków pochodzących z Unii Europejskiej na budowę i rozwój infrastruktury CBR

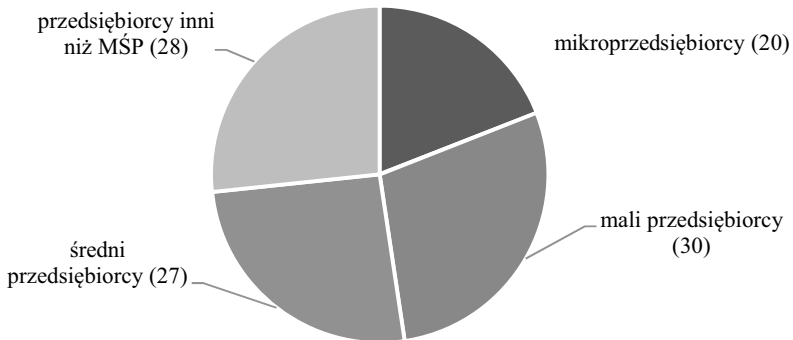
Centra badawczo-rozwojowe to inwestycje częściowo finansowane ze środków własnych inwestorów, a częściowo ze środków pochodzących z Unii Europejskiej. Trend budowania i wyposażania centrów badawczo-rozwojowych jest widoczny w analizie dofinansowywanych konkursów ogłaszanych w tym celu.

Doskonałym i niezależnym wskaźnikiem ukazującym zainteresowanie prowadzeniem prac badawczo-rozwojowych są dane Ministerstwa Rozwoju, które jako instytucja pośrednicząca odpowiada za koordynowanie konkursów na dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw. W dniu 10 października 2016 Departament Innowacji w Ministerstwie Rozwoju opublikował listę projektów wybranych do dofinansowania w ramach Działania 2.1 Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw.

Na rysunku 1 przedstawiono dane dotyczące statusu podmiotów, które zostały wybrane do dofinansowania.

Rysunek 1. Status podmiotów, które zostały wybrane do dofinansowania w ramach konkursu 2.1/1/2016 do Działania 2.1 Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw, POIR 2014-2020.

Status podmiotów, które zostały wybrane do dofinansowania w ramach konkursu 2.1/1/2016 do Działania 2.1 Wsparcie inwestycji w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw, POIR 2014-2020

■ mikroprzedsiębiorcy ■ mali przedsiębiorcy ■ średni przedsiębiorcy ■ przedsiębiorcy inni niż MŚP

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych opublikowanych przez Ministerstwo Rozwoju Serwis Programu Inteligentny Rozwój (2016).

Jak pokazano na rysunku 1, status podmiotów zarekomendowanych do otrzymania dofinansowania jest różnorodny. Nie znając danych, można byłoby zakładać, że w tej strukturze wyraźnie wyróżniającą się grupą będą duże i średnie przedsiębiorstwa, zaś mikro i małe przedsiębiorstwa raczej będą stanowiły niewielki procent. Tymczasem struktura podmiotów jest różnorodna i również te mniejsze firmy mają spory udział w konkursie. Pozytywnie zaskakującą jest grupa mikroprzedsiębiorców, których znalazło się aż 20 na liście posiadającej 105 pozycji. Najliczniejszą grupą podmiotów są mali przedsiębiorcy w liczbie aż 30 podmiotów. Na liście znajduje się również 27 podmiotów ze statusem średniego przedsiębiorstwa.

Podstawowym wnioskiem jest zaobserwowanie, że zainteresowanie prowadzeniem i budowaniem CBR wykazują nie tylko największe firmy, ale jest ono duże już na poziomie mikro i małych przedsiębiorstw. Jedną z przyczyn tak dużego zaintereso-

sowania mógł być poziom dofinansowania, który w przypadku mikro- lub małego przedsiębiorcy wynosił aż do 45% wartości kosztów kwalifikowanych, w przypadku średniego przedsiębiorcy 35%, w przypadku innego niż mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwa – 25% kosztów kwalifikowanych (zgodnie z dokumentacją konkursową na stronie Serwisu Programu..., 2016). Takie zapisy w dokumentacji konkursowej wyraźnie ukazują politykę państwa i Unii Europejskiej, które chcą jak najmocniej wyrównywać szanse w dostępie tworzenia infrastruktury B+R.

4. Rozwój działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw w ujęciu statystycznym

Podmioty prowadzące działalność badawczo-rozwojową, zgodnie ze słownikiem PKD zobowiązane są do składania każdego roku Sprawozdań o działalności badawczej i rozwojowej do Głównego Urzędu Statystycznego. Obowiązek ten dotyczy nie tylko jednostek naukowych i szkół wyższych, ale także innych podmiotów gospodarczych prowadzących prace B+R.

Na podstawie danych ujętych w Roczniku Statystycznym Rzeczypospolitej Polskiej za rok 2015, możliwe jest przeprowadzenie analizy rozwoju działalności badawczo-rozwojowej wśród przedsiębiorstw.

Tabela 1. Jednostki prowadzące działalność badawczą i rozwojową w latach 2005–2014

Rok	2005	2010	2013	2014
Podmioty gospodarcze	603	977	2096	2425
Ogółem	1097	1767	3122	3474
Procent podmiotów gospodarczych	55	55	67	70

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika Statystycznego Rzeczypospolitej Polskiej (2015), s. 425.

Łącznie w roku 2005 wszystkich podmiotów prowadzących prace badawczo-rozwojowe było 1097, z czego 603 to podmioty gospodarcze, które stanowią 55% wszystkich podmiotów. W roku 2010 sumaryczna liczba podmiotów wynosiła 1767, w tym podmiotów gospodarczych 977. Wzrosła więc i ogólna liczba podmiotów, i liczba podmiotów gospodarczych, które stanowiły 55% całości. W ciągu trzech lat liczba ta podwoiła się, ponieważ łączna liczba podmiotów wynosiła 3122, a podmiotów gospodarczych aż 2096. Przyrost ten związany był w dużym stopniu z realizacją

projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Ostatnie dane dotyczące roku 2014 wykazują liczbę 3474 podmiotów, w tym aż 2425 przedsiębiorstw, co stanowi aż 70% wszystkich podmiotów.

Na przestrzeni 10 lat widoczne jest potrojenie sumarycznej liczby podmiotów oraz zwiększenie prawie czterokrotne liczby podmiotów gospodarczych, które prowadzą działalność badawczo-rozwojową. Ciekawa jest również zmiana stosunku procentowego przedsiębiorców: początkowo stanowili oni 55%, a w ciągu 10 lat ich udział zwiększył się do aż 70%. Drugi aspekt warty uwagi to nakłady finansowe przeznaczane na działalność badawczo-rozwojową, które zobrazowano w tabeli 2.

Tabela 2. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w latach 2005–2014 w mln zł

	2005	2010	2013	2014
Ogółem	5574,6	10416,2	14423,8	16168,2
Podmioty gospodarcze	1150,1	2363,7	5505,6	6546,8
Szkoły wyższe	1760,3	3863,7	4208,3	4701,5
Udział procentowy podmiotów gospodarczych w całości	21	23	38	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika Statystycznego Rzeczypospolitej Polskiej (2015), s. 427.

Zgodnie z danymi statystycznymi, w roku 2005 przeznaczono 5574,6 mln zł na działalność badawczą i rozwojową, w tym 1150,1 mln zł ze środków podmiotów gospodarczych, co stanowiło 21%. W roku 2010 wysokość środków finansowych przeznaczonych na ten cel podwoiła się, stosunek środków wnoszonych przez przedsiębiorców był porównywalny i wynosił 3863,7 mln zł, co stanowiło 23%. Natomiast w latach 2013 i 2014 nakłady finansowe zdecydowanie wzrosły i wynosiły w 2013 roku 14423,8 mln zł, przy czym aż 38% pochodziło z sektora podmiotów gospodarczych. Ten stosunek był porównywalny w roku 2014, kiedy łączne nakłady wyniosły 16168,2 mln zł, a 4701,5 mln zł było nakładami podmiotów gospodarczych, co stanowiło 40% całości. Popularność prowadzenia prac badawczo-rozwojowych wśród przedsiębiorstw spowodowała, iż ich nakłady w roku 2013 były wyższe o ponad milion złotych niż nakłady w szkołach wyższych, a w roku 2014 – wyższe o prawie 2 miliony złotych. Jest to bardzo pozytywne zjawisko w odniesieniu do danych z wcześniejszych lat. Jak pisze Aleksandra Podwysocka (2015, s. 14), w latach

2000–2012 udział nakładów na B+R w PKB naszego kraju należał do najniższych w Europie. Chociażby w roku 2000 udział procentowy nakładów wynosił w Polsce 0,64%, w krajach Beneluksu 1,85%, a w krajach skandynawskich 3,0%. Do roku 2012 proporcje nie zmieniły się w znaczący sposób.

Kolejny istotny aspekt w kontekście finansowym to nakłady na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania, które przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania w latach 2010–2014 w mln zł

	2010	2013	2014	2010	2014
Ogółem	10415,2	14423,8	16168,2	100,0	100,0
Sektor rządowy	6347,1	6814,5	7310,2	61,0	45,2
Sektor przedsiębiorstw	2543,1	5384,3	6305,0	24,4	39,0

Źródło: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej (2015), s. 428.

Jak wynika z danych w tabeli 3, w roku 2010 środki przeznaczane na działalność B+R pochodzące z sektora rządowego były trzykrotnie większe (6347,1 mln zł) niż środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw (2543,1 mln zł). W ciągu trzech lat w dynamiczny sposób przedsiębiorstwa zwiększyły nakłady na tego rodzaju działalność przeznaczając na ten cel 5384,3 mln zł, podczas gdy w sektorze rządowym wydatki te utrzymywały się cały czas na porównywalnym poziomie. W roku 2014 nakłady firm wynosiły aż 6305,0 mln zł. Dynamiczna zmiana widoczna jest poprzez analizę udziału procentowego, gdyż w roku 2010 udział procentowy ze strony sektora rządowego wynosił 61%, a ze strony sektora przedsiębiorstw 24,4%. W roku 2014 udział sektora przedsiębiorstw wzrósł prawie dwukrotnie, gdyż wynosił już 39%.

Reasumując, w różnych aspektach, zarówno finansowych, jak i pozafinansowych, widoczny jest wyraźny rozwój w obszarze prowadzenia prac B+R realizowanych przez przedsiębiorstwa. Znacznie zwiększyła liczba podmiotów gospodarczych deklarujących i prowadzących rozliczenia finansowe z uwzględnieniem prac badawczych i rozwojowych, jak również zwiększyły się nakłady finansowe przeznaczane na ten cel.

5. Przyczyny prowadzenia badawczo-rozwojowych

Decyzja o prowadzeniu prac B+R dla każdego przedsiębiorstwa wiąże się z pewnymi motywatorami, ale także konkretnymi skutkami. O skutkach takiej decyzji można mówić w ujęciu finansowym (sprawozdania PNT-01, wydzielanie nakładów finansowych), organizacyjnym (komórka badawczo-rozwojowa w strukturze organizacyjnej) czy marketingowym (wizerunek innowacyjnej firmy).

Zgodnie z raportem „Opłacalność inwestowania w badania i rozwój” czynniki decydujące o podejmowaniu prac B+R to prawdopodobieństwo sukcesu, zmniejszenie kosztów projektu, podniesienie poziomu technologicznego, możliwość pozyskania dotacji, a także wejście na nowe rynki i pozyskiwanie nowych klientów. Natomiast czynniki, które najsilniej motywują przedsiębiorstwa do rozwoju w zakresie B+R, to szansa na bezzwrotne dotacje, ulgi podatkowe czy też elastyczność i dynamika działania (*Opłacalność inwestowania*, 2015, s. 7, 23).

Aspekt finansowy w postaci obniżania kosztów oraz zwiększania zysków jest głównym czynnikiem popularyzacji prac B+R. Aspekt organizacyjny i marketingowy jest raczej rezultatem działań.

Podsumowanie

Dawniej prace naukowe, badawcze czy rozwojowe kojarzone były jedynie z pracownikami naukowymi czy też osobami pracującymi w laboratoriach chemicznych w białych kitlach. Ciekawe jest to, że właściwie to przedsiębiorcy powoli wchodzi w role naukowców. W niniejszym artykule wykazano, jak mocno rozposzechniło się pojęcie prac B+R. Widoczny jest trend budowania laboratoriów rozwoju produktu, usług czy procesów. Wpływa to na wizerunek firmy i jej strukturę wewnętrzną.

Główną przyczyną realizowania prac B+R jest możliwość pozyskiwania dofinansowań, a także korzystanie z ulg podatkowych. Wraz z upływem kolejnych analizowanych lat popularność prac B+R wzrastała bardzo dynamicznie. Z dużym prawdopodobieństwem można mówić o kontynuacji tego trendu dzięki środkom finansowym pochodzącym z Unii Europejskiej w ramach nowej perspektywy finansowej.

Literatura

- Bolonek, R. (2016). Rozwój gospodarczy Polski w kontekście zmian instytucjonalnych sektora badawczo-rozwojowego. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 46 (2), 269–288.
- Borowiecki, R., Kusio, T. (2016). Determinanty rozwoju innowacyjności sektora MSP. *Organizacja i Kierowanie*, 3, 11–24.
- Oplacalność inwestowania w badania i rozwój* (2015). Raport opracowany przez ekspertów PwC przy współpracy Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Warszawa.
- Podwysocka, A. (2015). Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce w latach 2000–2012 na tle wybranych krajów Unii Europejskiej. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Zarządzanie*, 42 (1), 9–20.
- Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej (2015). Warszawa.
- Ustawa z dnia 25 września 2015o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności opracowana na podstawie Dz.U. 2015, poz. 14767, 2016, poz. 1311.
- Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki. Dz.U. nr 96, poz. 615.
- Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. Dz.U. 2015, poz. 1710.
- Wojnicka-Sycz, E. (2016). Działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna przedsiębiorstw jako czynnik sukcesu na rynkach zagranicznych. *Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance*, 14 (2, cz. 1), 471–481.

Źródła internetowe

- Biuletyn Informacji Publicznej. Ministerstwo Rozwoju. Pobrane z: <http://mr.bip.gov.pl/centra-badawczo-rozwojowe/wykaz-przedsiębiorcow-posiadajacych-status-cbr.html>.
- Serwis Programu Inteligentny Rozwój (2016). Pobrane z: <https://www.poir.gov.pl/nabory/21-wsparcie-inwestycji-w-infrastruktury-br-przedsiębiorstw-7/>.

CONDUCTING RESEARCH AND DEVELOPMENT WORKS AS AN INDICATOR OF INNOVATION ENTERPRISES

Abstract

The article describes the research and development work, carried out by companies in several aspects. First, reference is made to the legal acts which define the R & D, determine the types of work and their scope. Next, reference is made to the concept of Research and Development Centre. In business, this approach is used much more frequently and more widely than in formal and legal areas. Part of the analysis devoted to the current distribution of European Union funds earmarked for the creation and development of infrastructure CBR. There is an emphasis on a big impact of these measures on the current situation, reflection of those can be seen in the statistical data. The final aspect of the article is about causes and effects of decisions on the implementation of R&D and their impact on the company behaviour.

Translated by Agnieszka Zielińska

Keywords: Research and Development Center, R&D, European Union funds, finance company

JEL codes: M21, O23, O32, O35